

Profeti og skæbne

Profetier spiller en vigtig rolle i de græske tragedier, - frem for alt i Kong Ødipus, hvor det berømte orakel i Delfi har spået, at Ødipus vil begå fadermord og gå i seng med sin mor. Ironisk nok er det netop i forsøget på at undgå denne skæbne, at han fuldbyrder den. Gennem oldtiden var det almindeligt at søge råd om fremtiden gennem fuglevarsler eller orakler, akkurat som Ødipus gør ved flere lejligheder. I Delfi kundgjorde Apollon sine svar gennem spåkvinden Pythia, og disse svar var ofte lette at misforstå. Delfis magt i oldtiden kan efter gemyt sammenlignes med Vatikanets eller OECDs, og orakelsvar blev brugt til at træffe afgørende beslutninger i forbindelse med krig, sygdomsudbrud og politiske kriser - akkurat som det sker i Kong Ødipus. På Sofokles' tid opstod en gryende skepsis om fornuften i at lade beslutninger afgøre af ubegrundede spådomme. Denne ambivalens fremgår tydeligt i tragedierne, hvor både Ødipus og Kreon er ivrige efter at høre spåmanden Teiresias' råd, men også hurtige til at forkaste ham, da hans spådomme går dem i mod.

I græske tragedier taler orakler og spåmænd *altid* sandt, men de bliver enten misforstået, forkastet eller overhørt af de tragiske helte. Navnlig hos Sofokles er den profetiske tale ironisk, dobbelttydig: menneskelig og guddommelig. Guden taler gennem orakelsvar og spåmænd, men på sin vis også gennem de forblændede helte, når de ubevidst siger sandheden.

Er pointen så, at guderne har afgjort alt på forhånd, og er menneskenes handlinger ligegyldige? Næppe. Ganske vist har skæbnen bestemt, at Ødipus skal begå fadermord og incest, men tragediens

fokus ligger på Ødipus' jagt på sandheden og på hans overaskende afsløring af sin egen identitet, som ikke er dikteret på forhånd. Den måde, hvorpå Ødipus, Jokaste og Kreon reagerer på sandheden, er heller ikke afgjort på forhånd. Hvor friheden begynder, og hvor den ophører, er ikke let afgøre, og derfor har både Kong Ødipus og Antigone været genstand for stor filosofisk interesse i både oldtiden og nyere tid. Den tragiske skæbnefigur giver ingen svar, og slet ikke på livets mening eller mangel på samme, men den giver en måde, hvorpå tilskuerne kan overveje forholdet mellem erkendelse, frihed og nødvendighed.